

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZET MEGÚJULÁSÁNAK ÁTTEKINTÉSE A HATÁLYOS BV. TÖRVÉNY SZELLEMÉBEN

EGYSÉGESÍTÉS, EREDMÉNYESSÉG, E-RENDSZEREK ALKALMAZÁSA
A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSBAN
BESZÁMOLÓ EGY KIEMELT FELADAT VÉGREHAJTÁSÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL

Overview on the reform in the Prison Service in line with the Prison code

*Application of unification, efficiency and e-systems in prison administration
Report on the state of implementation of an accentuated task*

Jelen tanulmányában a szerző áttekintést nyújt a Büntetés-végrehajtási Szervezet által az elmúlt egy-másfél évében megvalósított, a biztonság fokozását szolgáló intézkedésekről. A fejlesztések irányát – amelyek egy része jelentős informatikai struktúrák kialakítása mellett került végrehajtásra – az egységesítés és célorientáltság határozta meg. A tanulmány második fele bemutatja a fogvatartottak visszaesési kockázatainak csökkentése érdekében tett, illetve tervezett lépéseket, valamint a büntetés-végrehajtás új irányait, új szemléletmódját.

Kulcsszavak: biztonság, egységesítés, informatika, bűnisméltés, megújulás

In this study the author gives a short overview on the measures enhancing security undertaken by the Hungarian Prison Service in the past one and a half year. The direction of the developments is characterized by unification as well as aim-orientation, and many of them are implemented alongside with the configuration of significant information technologies. Second part of the study presents the provisions and arrangements that are made for the reduction of recidivism, and also the new approach and new direction the Prison Service has set itself.

Keywords: security, unification, informatics, recidivism, reform

Bevezető

Jelen tanulmány célja bemutatni azokat a Bv. törvény (2013. évi CCXL. törvény) szellemiségével összhangban álló, a fogvatartás rendjének és biztonságának fokozására irányuló fejlesztéseket, új irányokat, amelyeket a Büntetés-végrehajtási Szervezet (a továbbiakban: Bv. Szervezet) az elmúlt egy-másfél év során megvalósított, illetve szem előtt tartott.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban: BvOP) szakirányítás keretében végrehajtott intézkedései, amelyek itt ismertetésre kerülnek, a biztonsági és fogvatartási szakterületek tekintetében az egységesítést, az eredményességet hivatottak szolgálni, mindezt az e-rendszerek nyújtotta lehetőségek alkalmazásának segítségével. Céloom bemutatni, hogyan segítik a biztonsági és reintegrációs szakterületek munkáját az informatikai fejlesztések.

A Bv. Szervezet elsődleges feladata – alapfeladata – a biztonságos fogvatartás végrehajtása. Ennek feltétele a rend, a rendszeresség, a következetesen végzett munkafolyamatok, az egységesen kialakított környezet. Meggyőződésem, hogy ha ezen a területen sikeresek vagyunk, akkor sokkal könnyebben érhetünk célt kapcsolt feladataink teljesítése során is. Mindezekből kifolyólag lépéseket tettünk az egységesítés, az egyszerűsítés, és az egyértelmű szabályok lefektetése irányába.

Az új intézkedések eredményes bevezetése során csökken a személyi állomány leterheltsége, valamint az egyes biztonsági feladatok technikai rendszerekkel történő kiváltása által felszabaduló kapacitásokat – a Bv. törvény szellemében – a reintegrációs gondozásra lehet fordítani.

Írásom második részében számot adok a Bv. Szervezetnek a 2018-2022 közötti kormányzati ciklusra meghatározott egyik kiemelt feladat – az elítéltek visszaesési kockázatainak csökkentése – végrehajtásának jelen állásáról, elért eredményeinkről.

Egységesítés, eredményesség, e-rendszerek

Egységes zárkarend, mozgási útvonalak meghatározása

A címben szereplő két intézkedés kivétel abból a szempontból, hogy nem igényelnek semmiféle informatikai háttérrel, „csupán” következetességet és vezetői akaratot.

Korábban a zárkák rendezettségére országosan eltérő képet mutatott, a felhalmozások és a rend hiánya pedig megnehezítette a felügyelők által végzett tevékenységeket. A BvOP az országosan egységes zárka- és körletrend kialakítása érdekében a fogvatartottak elhelyezésére szolgáló zárkákban, lakóhelyiségekben a Bv. szervek vezetői útján meghatározta az elvárt rendet. Az erről készített fényképes segédlet az egységes Házirend mellékletévé vált, amely valamennyi zárkában és lakóhelyiségben kifüggesztésre került.

Felülvizsgáltatta továbbá a fogvatartottak birtokában tartható tárgyak körét és mennyiségét, azok szabályszerű tárolása, illetve az indokolatlan felhalmozások megakadályozása, megelőzése céljából. Meghatározásra került a használati tárgyak zárkán belüli elrendezésének azon módja is, amely nem gátolja a betekintés során a zárka ellenőrzését.

Az intézkedések háttérében két tényezőt is meg kell említeni: először is, amennyiben a fogvatartott közvetlen környezetében rend uralkodik, úgy az – közvetve – személyiségére is hatással van, mert fegyelemre, együttműködésre ösztönzi. Másodsor pedig: biztonsági szempontból közvetlenül érvényesül az intézkedések hatása, mert a napi zárkabejárások, a biztonsági zárkaszemlék során az esetlegesen elrejtett tiltok tárgyak előtalálásának valószínűsége sokkal nagyobb.

Az intézkedés hatására eltűntek az országosan korábban meglévő különbségek. Egy időszakos vagy végleges átszállítás esetén is ugyanolyan küllemű, ugyanazokkal az elvárásokkal jelentkező környezet fogadja a fogvatartottat. További pozitív hatás, hogy a fogvatartottak által esetlegesen tudni vélt kedvezőbb körülmények miatt benyújtott átszállítási kérelmek értelmüket veszítették, amely az adminisztrációs terhek csökkenését eredményezi.

A BvOP megvizsgálta azokat a lehetőségeket, eszközöket, amelyekkel a bv. szervek területén tovább növelhető az intézetben belüli kontrolltevékenység hatékonysága. A több közintézményben már bevezetett gyakorlat, a rendvédelemben alkalmazott módszerek, illetve nemzetközi példák tanulmányozása után döntés született a biztonsági zónák, valamint a mozdattal járó napirendi pontokhoz tartozó vonulási útvonalak kialakítására.

A bv. intézetek azon területein, ahol fogvatartottak rendszeresen tartózkodnak, a kontrollált mozgásuk biztosítása érdekében biztonsági zónák kialakítására, valamint a mozdattal járó rendszeres napirendi pontokhoz tartozó vonulási útvonalak kijelölésére a különböző színfelfestéssel történő meghatározás volt célszerű. A kialakítás három ütemben került végrehajtásra: először a fogvatartottak elhelyezési részlegein az épületeken belül, másodsor a bv. intézetben belül, de az épületen kívüli fogvatartotti mozgási útvonalakon, végül pedig a bv. gazdasági társaságok által üzemeltetett fogvatartotti munkahelyeken.

A szabályzás segítségével erősíteni tudtuk a fogvatartottak személyi állomány felé tanúsított együttműködőbb magatartását. A személyi állomány tagjai a szabályozást pozitívként könyvelték el, a fogvatartotti állomány gyorsan alkalmazkodott az újonnan bevezetett mozgási, vonulási szabályokhoz, a projekt bevezetése óta a bv. intézetekben még rendezettebb a fogvatartottak mozgása.

A zárkarend és a mozdattal járó feladatoknál meghatározott egységes kialakítás, illetve eljárás mód nem zárja ki a Bv. törvényben is meghatározott egyéniesítésre való törekvések érvényesülését. Ezek az intézkedések alapvetően a bv. szerv biztonságát és a személyi állomány munkáját segítik, valamint egyértelmű követelményeket támasztanak a fogvatartottak irányába. Az egyéniesítés továbbra is megmarad a büntetés-végrehajtási fokozatok, a rezsikategóriák és a biztonsági kockázati besorolások közötti különbségek által biztosított eltérő lehetőségek, valamint ezek megváltoztathatósága, azaz a progresszivitás és fokozatosság elvének alkalmazása révén.

Informatikai háttérű fejlesztések

Az informatikai fejlesztések jelen vannak a biztonságtechnikai fejlesztésekben, a reintegrációt segítő jogintézményeknél, és természetesen az egyes fogvatartást segítő adatbázisok, szoftverek testreszabásának tekintetében is.

A 2018. év elején kialakítottunk egy koncepciót annak érdekében, hogy a bv. intézetekben szolgálatot teljesítő végrehajtó állomány napi feladatellátását elősegítse,

valamint egyes esetekben figyelmeztetésként szolgáljon olyan fogvatartottakkal történő érintkezés során, amikor hivatalos személy elleni erőszaktól, szuicid cselekményektől, vagy bármely más, rendkívüli eseményektől lehet tartani. A SAFE (Szolgálati Alkalmazás a Fogvatartás Elősegítésére) fantázianévvel illetett rendszer a Heves Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben mintaprojektként került kiépítésre.

A könnyű kezelhetőség érdekében mobiltelefon méretű eszközök beszerzése történt meg, amelyet a felügyelő – mint mobil eszközt – magánál hordhat, és amellyel a fogvatartott által viselt NFC chip, illetve a részlegeken és a zárakban lévő fogvatartottak azonosítását teheti meg. A rendszer által a részlegeken szolgálatot teljesítők folyamatosan monitorozni tudják a fogvatartottak tartózkodását, mozgását, valamint a nyilvántartási rendszerünkben egyes műveleteket is bárhol el tudnak végezni az eszköz segítségével. A készülék tárolja és megjeleníti valamennyi, a bv. intézetben jelen lévő fogvatartott személy adatát. Az első tapasztalatok nagyon pozitívak a rendszerrel kapcsolatban, amely az ütemterv alapján további 7 büntetés-végrehajtási intézetben kiépítésre kerül.

A Bv. Kódex és végrehajtási rendelete (16/2014. IM rendelet) 2018. július 1-jei hatállyal módosult, a fogvatartottak kapcsolattartása a csomag fogadása tekintetében megváltozott. A hagyományos csomagküldés helyébe új, ún. zárt láncú csomagküldési rendszer lépett. Ma már kizárólag a kiétező boltok árukinálatából kerülhet sor a csomag összeállítására, amely a fogvatartott kapcsolattartója részére kontrollált módon biztosítja a csomagküldést. Az Európában egyedülálló módon megvalósított komplex rendszerben a kapcsolattartónak lehetősége van az újonnan létrehozott webes felületen, vagy – internet hozzáférés hiányában – a látogatás során a helyszínen megrendelni és kifizetni a fogvatartott részére adni kívánt csomag tartalmát. A kiétező boltokban országosan egységes árukinálat, és a kiskereskedelmi üzletek átlagos árszínvonalánál nem magasabb árak várják a fogvatartottakat, a korábban sokszor kifogásolt differenciáltság megszűnt. A változások következtében a kapcsolattartók áttértek a kiétezésre célzott pénzüsszeg utalásának előnyben részesítésére, mely összeget a fogvatartott kizárólag a kiétezési boltban tudja elkölteni. Megállapítható, hogy a személyes szükségletekre fordítható beküldött pénzüsszeg országos szinten a kétszeresére nőtt. Biztonsági szempontból szintén előnyös változás a pénzküldemények számának növekedése, mert ezzel párhuzamosan a külvőről, postai úton érkező csomagok számának csökkenése tapasztalható: a havi átlagos 11 500 darabról – a jogszabályváltozásokat követően – 3 000 darabra esett vissza. Az új rendszer a gyakorlatban is beváltotta a hozzá fűzött reményeket, a postai úton beküldött csomagok számának radikális csökkenésével nagymértékben redukálódott a bv. szervek területére bejutott tiltott tárgyak – kiemelten a mobiltelefonok és kábítószergyánús anyagok – mennyisége. A 2017. II. félévében 267, míg a 2018. év II. félévét tekintve mindösszesen 134 alkalommal került előtalálásra tiltott tárgy postai úton beküldött csomagban.

Az új csomagküldési rendszer automatizmusai, beépített kontroll pontjai és folyamatosan ellenőrzött mechanizmusa révén országosan egységes gyakorlat, egységes árukinálat és árképzés, a tiltott tárgyak számának és a személyi állomány leterheltségének csökkenése, valamint mindezek által biztonságosabb működés valósul meg.

Az új Büntetőeljárás törvény (2017. évi XC. törvény) az eddigi szabályozás korlátait kitégítve szabályozza az eljárási cselekmények telekommunikációs eszközök használatával történő lefolytatását. A távmeghallgatás, mint a büntetőeljárásban széles körben alkalmazni kívánt megoldás érdekében, valamennyi bv. intézetben, mindösszesen

39 darab végpont létrehozásával kialakításra került egy távmeghallgató helyiség. A telekommunikációs eszköz gyakoribb, szélesebb körben történő alkalmazásával a jövőben a költséghatékonyság tovább növelhető, illetve a Bv. Szervezet biztonsága az előállítások számának mérséklődésével tovább fokozható, nem beszélve a személyi állományi tagok ilyen jellegű feladatellátásból adódó terheinek csökkenéséről. A rendszer kiválóan alkalmas a fogvatartott más bv. intézetben elhelyezett kapcsolattartójával engedélyezett beszélő lebonyolítására is. A Bv. Szervezet a pénzügyi lehetőségek függvényében 2019-ben további 20-25, a már telepített eszközökkel megegyező műszaki tartalommal bíró komplett rendszer kiépítését hajtja végre. Beüzemelésre kerül továbbá minden távtárgyaló helyiségben egy telefon, amelynek segítségével a fogvatartottnak lehetősége van a tárgyalás alatt védőjével konzultálni.

2018. augusztus 1-jét követően 530 esetben került sor bírósági meghallgatásokra 2018. december 31-ig bezárólag. 2019. januárban 178, februárban 264 ügyben történt a rendszer alkalmazása. A távtárgyalás rendszerének gyakorlati alkalmazása tehát hónapról-hónapra növekedő tendenciát mutat, és ez a dinamikus növekedés várható a továbbiakban is. Távtárgyalások lefolytatásának lehetőségét az Országos Bírósági Hivatal a járásbíróságokon is kialakítja, amely bizonyosan az esetszámok további növekedését fogja eredményezni. A büntetés-végrehajtás felvette a kapcsolatot az Országos Rendőr-főkapitánysággal, hogy eljárásaikban ők is nagyobb számban alkalmazzák a távmeghallgatást, ezáltal csökkenhet az egy napos pótnyomozás céljából történő szállítások száma.

Költséghatékonysága és munkateher csökkentő hatása mellett a leginkább kiemelendő tulajdonsága a távtárgyalásoknak, hogy a bv. intézetben tartja a fogvatartottat, mentesítve a személyi állományt a legnagyobb biztonsági kockázattal járó előállítási szakfeladat – a bv. intézet falain kívülre történő mozgatások, szállítások jelentős hányada – alól.

Az igazságszolgáltatási és rendvédelmi szervek irányából tapasztalható egyre nagyobb volumenű adatigényekre tekintettel a büntetés-végrehajtás az általa vezetett közhiteles nyilvántartáshoz kapcsolódó on-line adatlekérdező felület megújítását határozta el 2017-ben.

Ezt a szolgáltatást a jogszabályokban meghatározott szervezetek számára, valamint külön erre irányuló együttműködési megállapodás szerint biztosítja. A rendszer biztonságos informatikai csatornán működik, és minden adatlekérdezést naplóz, így az adatvédelmi követelményeknek is megfelel. Előnye, hogy a büntetés-végrehajtási szaktudást nem igénylő adatkörökre vonatkozó megkeresések adminisztrációs terhet és átfutási idejét egyaránt szinte nullára csökkenti.

2017-ben 490 000, 2018-ban pedig több mint 650 000 sikeres adatkérés regisztráltunk a rendszerben, ami érdemben hozzájárul az igazságszolgáltatás gyorsítását célzó kormányzati elvárás teljesítéséhez. Az eddig is kedvező eredmények mellett azonban további fejlesztéseken dolgozunk, kiemelt partnerünk ebben a rendőrség. Olyan megoldást tervezünk, amelyben a büntetés-végrehajtási adatokat az eljáró és arra jogosult rendőr a saját, rendőrségi rendszeréből igényelheti, és a válaszul kapott információkat is ott tekintheti meg.

Jövőbeni biztonsági fejlesztéseink között szerepel a szolgálati okmányok digitalizálása. A bv. szervezetben a szolgálat ellátásához köthető okmányok, dokumentumok közül elsőként a biztonsági tisztii szolgálati napló elektronizálása került bevezetésre. A ki-

alakított rendszer gyorsabb munkavégzést, hatékonyabb visszakereshetőséget nyújt. A jövőben tovább folytatjuk a szolgálati okmányok digitalizálását, amely a korszerűbb szolgálatellátás érdekében kiemelt jelentőséggel bír.

Rendszám és arckép felismerő szoftver tesztelése folyik: a ki-, és beléptetés során szolgálatot teljesítő biztonsági felügyelő az alkalmazás támogatásával képes eldönteni annak tényét, hogy engedélyezett-e a gépjármű belépése vagy sem. A „jogosultságairól” azonnal értesítést kap, a rendszámleolvasást követően.

A fejlesztés alatt álló Navigátor egy elektronikus, az EDR rádiók működési elvein alapuló járműkövető rendszer, mely valós időben jeleníti meg a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának Főügyeletén a gépjárművek mozgását, valamint lehetővé teszi a hatékony, gyors, aggregált adatok elérését egyes fogvatartottaknál. Ezen kívül támogatja az eddig manuálisan elkészített, a gépjárművekben elhelyezett fogvatartottakra vonatkozó ülésrend elektronikusan történő kezelését és szerkesztését is, amely a jövőben jelentősen hozzájárulhat majd a szállítási feladatok egyszerűbb, biztonságosabb végrehajtásához.

Fejlesztés történik a bv. szervek kamerarendszerében, valamint szívdobbanás-érzékelő készülékeket szerez be a szervezet, amelyek a bv. gazdasági társaságok területére be- és kilépő gépjárművek ellenőrzésében kapnak kiemelt szerepet.

Összefoglalva: célunk, hogy mind a személyi állomány munkakörülményeiben, mind pedig a fogvatartottak tartási körülményeiben eltűnjenek a bv. szervek között fennálló különbségek. Ma már alapkövetelmény – és a Bv. Szervezet az ütemezett képzések révén meg is valósítja – hogy a végrehajtói állománynak ne okozzon gondot kezelni a jelen kor technikai vívmányait, legyen az egy mobilalkalmazásra épülő fogvatartotti szoftver vagy a legkorszerűbb biztonságtechnikai berendezés. Az automatizálás, a digitális forradalom véget nem érő lehetőségeket kínál a biztonságosabb, költséghatékonyabb fogvatartás kialakításáért, amelyet szervezetünk is célul tűzött ki maga elé.

A fogvatartottak visszaesési kockázatainak csökkentése

Feladatmeghatározás, stratégia, együttműködés

A 2018–2022 közötti kormányzati ciklusra szóló, Miniszterelnök úr által meghatározott egyik célkitűzés a büntetés-végrehajtás számára a fogvatartottak visszaesési kockázatainak csökkentése. A BvOP rendelkezik a visszaesés csökkentésére irányuló stratégiával, mely szerint a fogvatartottak visszaesésének megelőzése a Bv. Szervezet kiemelt feladata, amely a törvényi szabályozás mellett társadalmi és erkölcsi elvárások szintjén is megjelenik. A bűnismétlés mérséklése érdekében, ahol tudja, kiszélesíti a fogvatartottak reintegrációt célzó programokba történő bevonását, azok továbbfejlesztését, továbbra is előtérbe helyezve a resztoratív szemléletmódot. A következőkben a stratégiában felvázolt lépések kerülnek röviden bemutatásra; látni fogjuk, hogy olyan komplex kérdéskörrel van szó, amelyre csak sok apró részfeladat megvalósítása és a különböző beavatkozási területeken kifejtett munka által adhatunk hatékony választ.

Annak érdekében, hogy a kitűzött célokat elérjük elengedhetetlen, hogy a fogvatartottak visszaesésének megelőzése ne csupán a Bv. Szervezet érdeke legyen, hanem az államigazgatási szervek, az egyházak, a különböző vallási közösségek, az oktatási intézmények, valamint az érintett civil szervezetek, közösen megoldandó feladatként

tekintsenek rá. Mindezekből kifolyólag egyeztetéseket kezdeményeztünk a fenti szervezetekkel a fogvatartottak szabadulás utáni és reintegrációs őrizet alatti munkavállalásának, valamint társadalmi reintegrációjának megkönnyítése érdekében. Az együttműködések által személyi állományunk különböző szakma-specifikus képzéseken vehet részt, ezen kívül kiemelendő a Pénzügyminisztériummal folytatott egyeztetés, amelynek keretében jogszabály-módosítási lehetőségek vizsgálata van folyamatban a szabadult elítéltek bértámogatása, a folyósítás időtartama növelése és a fogvatartotti munkáltatásban töltött idő szolgálati időként történő elismerése tekintetében. Az egyeztetések eredménye többek között az is, hogy – felismerve a tényt, hogy a 2018-as év végén a reintegrációs őrizetbe helyezett elítéltek csupán 55,3%-a, 202 fő állt munkaviszonyban – a BvOP kezdeményezése nyomán a Foglalkoztatási törvény módosítása 2019. január 1. napjától lehetővé teszi a reintegrációs őrizetbe helyezett álláskeresőként történő nyilvántartásba vételét, azaz a reintegrációs őrizetben lévő elítéltek immár jogszerűen vállalhatnak munkát.

A civil szervezetekkel történő együttműködések fókuszában a függőségek kezelése áll. Az alkohol- vagy kábítószerfüggő személyek rövid úton munkaképtelenné, potenciális bűnelkövetővé válhatnak. A bódító szerek bv. intézetekből történő kizorítása mellett cél alapvetően egy olyan rövid és hosszú távú stratégia kidolgozása, amely egyaránt tartalmaz személyre szabott és csoportosan is alkalmazható központi programokat.

Foglalkoztatás, EFOP projekt

Meggyőződésünk, hogy a visszaesés elkerülésének és a fogvatartottak eredményes társadalmi reintegrációjának egyik legfontosabb eleme az oktatás biztosítása, a piac-képes szakképzések megszervezése, valamint a hasznos munkavégzés lehetőségének biztosítása. Ezért a Bv. Szervezet egyik legfontosabb célja a fogvatartottak teljes körű foglalkoztatásának fenntartása. Az e területen végzett tevékenység az ismeretek átadásán túlmenően a szabadulást követő munkaerőpiaci reintegrációt segíti elő. Ha egy szabadult hamar el tud helyezkedni tartósan a munka világában, akkor joggal remélhetjük, hogy nem fog visszaesni. Jelenleg országosan 25 bv. intézetben folyik fogvatartottak általános iskolai, középiskolai és felsőfokú oktatása vagy szakmaképzése. A 2018/19-es oktatási tanévben 3 022 fő beiskolázása történt meg (a fogvatartotti populáció 18,3%-a), amely a 2017. év adataihoz képest 2,7%-os emelkedést mutat.

A munkaerőhiány és a rekord alacsony munkanélküliségi ráta miatt a munkaerőpiac jelenlegi állapotában képes felszívni az alacsony képzettségű, de szakmával rendelkező munkásokat. Az országosan futó állami és magán építőipari beruházások kapcsán folyamatos a szakmunkások keresése, felvétele.

A feladat tehát adott: megbízható tudással és gyakorlattal rendelkező, építőipari szakmát szerzett fogvatartotti réteg kialakítása. A társadalmi reintegráció esélyének növelése és a munkavállalás mellett mind a Bv. Szervezet mind pedig a fogvatartott számára előnyös a szakmaszerzés, hiszen a férőhelybővítési beruházások nagy részét fogvatartotti munkaerő bevonásával hajtottuk végre, illetve tervezzük végrehajtani, az elítéltek pedig így lehetőséget kapnak a frissen szerzett, vagy már korábban meglévő szakképzettségük gyakorlására. Figyelembe vesszük a munkaerőpiac általi keresletet és kínálatot, a szabadulás helye szerinti, régióként eltérő hiányszakmákat, de természetesen más képesítések megszerzésére is nyílik lehetőség.

Mindezeknek megfelelően egyre több fogvatartott vállalja a szakképzésbe való csatlakozás vagy oktatásban történő részvétel lehetőségét munkavégzés mellett. 2018-ban 768 fő fogvatartott vett részt oktatásban miközben munkát is végzett. A szakképzésbe bevontak számát illetően a Bv. Szervezet növekedést ért el. A 2017/2018-as tanévben 828 fő, míg a 2018/2019-es tanévben 969 fő került beiskolázásra.

A bemutatott feladat végrehajtásában kiemelt szerepet tölt be az EFOP-1.3.3-16-2016-00001 azonosító számú „Fogvatartottak reintegrációja” elnevezésű pályázati projekt. A projekt keretében a fogvatartás időtartama alatt 41 féle szakmaképzést biztosítunk az elítéltek részére. A projektnak a képzési oldal mellett további, reszocializációs vetületei is vannak; a fogvatartottak hozzátartozói is bevonásra kerülnek, különböző készség- és képességfejlesztő foglalkozásokon vehetnek részt.

2019. február-március hónapban 16 bv. intézetben kezdődtek meg a szakmaképzések. A projekt jelen fázisában a fő prioritásnak számító szakmaképzések elindítása mellett a Bv. Szervezet kialakította a közösségi foglalkoztatókat, amelyek három helyszínen kezdtek meg működésüket: Debrecenben, Nyíregyházán és Szolnokon. Az Igazságügyi Minisztériummal fennálló együttműködésünknek köszönhetően az IM pártfogó szolgálat által működtetett két közösségi foglalkoztatóban (Miskolc, Pécs) is hozzáférnek a szabadult elítéltek, a reintegrációs őrizetben lévő fogvatartottak és hozzátartozói a különböző szolgáltatásokhoz, amelyek a következők: személyiségük és kompetenciáik fejlesztése, munkaerőpiaci készségeik és lehetőségeik támogatása, szabadidős programok szervezése, lakhatás elősegítése, valamint jóvátételi programok és a külön magatartási szabályok teljesíthetőségének megteremtése. A szolgáltatások továbbfejlesztéseként a közösségi foglalkoztatók háttérintézményeként működtethető ún. félutas házak létesítésének vizsgálata tart jelenleg.

A fiatalokú fogvatartottak részére a projekt keretein belül szintén három helyszínen (a Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben, a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben) tanodaszerű szolgáltatásokat indítunk. A tanodaszerű szolgáltatások a fiatalokú fogvatartottak tudatos életpálya-építés támogatásában és a készségfejlesztésben kapnak szerepet. Céljuk az iskolai karrierrel és a családi élettel kapcsolatos döntési helyzetek támogatása, életpálya-építés segítése.

Az EFOP projekt kiemelt jelentőségét már önmagában alátámasztja az a körülmény is, hogy annak megvalósítását az Európai Unió összesen 4,2 milliárd Ft-tal támogatja. Olyan horderejű projektet valósítunk meg tehát a Belügyminisztériummal való konzorciumi partnerségben, amelynek a fogvatartottak visszaesési kockázataira irányuló hatásai a program befejezését követően, hosszabb távon is kimutathatóak lesznek.

Bv. pártfogó felügyelői tevékenység, Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács által támogatott programok

A bv. pártfogó felügyelet elsődleges célja a szabadult elítéltek életvitelének irányítása és ellenőrzése, amely magában foglalja a támogató funkciót is annak érdekében, hogy motivációjuk felkeltésével és fenntartásával visszavezessék a szabadultakat a munkaerőpiacra, továbbá normakövető, a többségi társadalom által elfogadott életmódot folytassanak a bűnismétlés kockázatának minimális szintre történő csökkentése által.

A pártfogó felügyelői rendszer szervezeti átalakítása 2014-ben zajlott le, amelynek keretében egyes, a büntetés-végrehajtással összefüggő tevékenységi körök a Bv. Szervezet hatáskörébe kerültek. A szervezeti reformtól azt vártuk, hogy miután a bv. pártfogó felügyelők a bv. intézetek reintegrációs szakterületeinek részévé váltak, az elítéltek szabadulásra történő felkészítése, majd az utánkövetés során ellátandó feladatok (pártfogó felügyelet, utógondozás) hatékonysága növekedjen. A 2017. év során 1 920, 2018-ban összesen 2 836 szakértői vélemény készült. A pártfogó felügyelők tavaly 3 107 fő elítéltet készítettek fel a szabadulásukra (reintegrációs gondozás), különös figyelemmel a munkaerőpiaci integrációval kapcsolatos feladatok egyéni, illetve csoportfoglalkozások során történő megvalósítására.

A fenti számok is mutatják: elvárásaink beigazolódtak, sőt: felismerve a bv. pártfogó felügyelői feladatok fontosságát, az általuk végzett tevékenységek az elmúlt 5 év során fokozatosan bővültek. A szakértői vélemények típusai szerteágazóbbá váltak (kegyelmi ügyek, társadalmi kötődés program és reintegrációs őrizet előkészítése, fiatalkorúak befogadó részlegre helyezése), és az újonnan bevezetésre kerülő jogintézmények végrehajtásában is markáns szerepet töltenek be (pl. reintegrációs őrizet). Az újonnan bevezetett módszerek alkalmazása (csoportos foglalkozások és tréningek különböző témakörökben, a családi döntéshozó csoportkonferencia és a közvetítői tevékenység módszerének alkalmazása, a közösségi foglalkoztatók működtetése) a bűnismétlési kockázatok csökkentésében jelentős szerepet tölt be.

Kiemelendők a munkaerőpiaci reintegráció terén elért eredmények: a jelenleg pártfogó felügyelet alatt állók és utógondozottak 82%-a létesített munkaviszonyt bv. pártfogó felügyelői segítséggel. Ebből az állami foglalkoztatási szervekkel folytatott hatékony együttműködés keretében az idei évben már csak 566 főt volt szükséges bevonni közfoglalkozásba. Azaz a bv. pártfogó felügyelők a pártfogoltakat az elsődleges munkaerőpiacon sikeresen jelenítik meg munkavállalóként.

A bv. pártfogó felügyelők – ahogy az fent említésre került – jelentős szerepet játszanak a reintegrációs programok végrehajtásában. A Nemzeti Büntelmegelőzési Tanács által támogatott, a visszaesési kockázatok csökkentése szempontjából ide tartozó programok egyike a Családi Döntéshozó Csoportkonferencia (a továbbiakban: CsDCs). A CsDCs módszere alkalmas és lehetőséget teremt a családi kapcsolatok megerősítésére, valamint egy olyan közös stratégia kidolgozására, ami egyaránt segíti az elítéltet és a családját a közös élet újrakezdésében, a nehézségekkel való szembenezésben, az azokkal való megküzdésben.

A másik ilyen, kiképzett személyi állományi tag koordinálásával végrehajtott egyeztető, közvetítői eljárás a mediáció. Nem csupán a fogvatartottak érintő fegyelmi ügyben lehet a módszert alkalmazni, hanem a fogvatartottak között fennálló konfliktusok kezelésére is. A módszer által fejlődik az érzelmi intelligencia, a konfliktuskezelési képesség és a konstruktivitás. A fenti két módszer hatékony végrehajtásához szükséges képzéseket a kiválasztott bv. pártfogó felügyelők és reintegrációs szakterületen szolgálatot teljesítő kollégák megkapták.

A Nemzeti Büntelmegelőzési Tanács további programokat is támogat, pl: művészetterápiás programok (jobb agyféltekés rajzolás, drámapedagógiai, Biblio-irodalom terápia és képzőművészeti szakkör), resztoratív és jóvátételi programok, amelyek szintén hozzájárulnak az eredményes reintegrációs tevékenységhez.

Első büntényesek részlege

Kialakításra és 2018. február 1. napjától működtetésre kerültek az első büntényes elítéltek részlegei. A koncepció alapja az, hogy azok az elítéltek, akik első alkalommal, kisebb súlyú bűncselekmény miatt, rövidebb időtartamban töltik szabadságvesztés büntetésüket, a kiterjedt kriminális háttérrel rendelkező fogvatartottaktól elkülönült elhelyezésben részesüljenek, csökkentve ezzel a börtönártalmak negatív hatásait, a bűnöző életmód választását. Esetükben lehetőségünk van arra, hogy célzott beavatkozásokkal nagyobb hatékonyságot érzünk el.

Jelenleg 7 büntetés-végrehajtási intézet érintett ezen specializált részlegek működtetésében, ahol összesen 308 (282 férfi és 26 női) fő elítélt elhelyezésére nyílik lehetőség. A február 11-i adatok alapján aktuálisan 279 (258 férfi és 21 nő) fő van elhelyezve a részlegeken.

A részlegen az helyezhető el, aki korábban elítéltként bv. intézetben nem volt fogva tartva, nem személy elleni erőszakos bűncselekményt követett el, és a kiszabott ítélet tartama az 5 évet nem haladja meg. További feltétel, hogy enyhébb vagy általános rezsimbe sorolt, alacsony, közepes vagy csak kivételes esetben magas a biztonsági kockázati besorolása, és aki ellen új büntető eljárás nincs folyamatban. Az első büntényesek részlegén elhelyezettek esetén kiemelt figyelmet fordítunk a foglalkoztatásba és oktatásba történő bevonásra, valamint a külső, támogató kapcsolataik megerősítésére, mivel ezek elsődlegesek a bűnismétlés megelőzése szempontjából. Az eddigi tapasztalatok alapján elmondható, hogy a specializált részleg tekintetében a fogvatartottak együttműködési hajlandósága magas.

Nyilvánvaló, hogy a bűnismétlés megelőzésének témaköre nagyon összetett. Az e célból végzett tevékenységek végigkísérik a fogvatartottat a szabadságvesztés során, kezdve a befogadástól egészen az utógondozás végéig. Mindazonáltal elengedhetetlen, hogy az elítélt is akarjon egy más, egy jobb életformát kialakítani, amelynek szabadulás utáni megvalósítását – a Bv. Szervezet által nyújtott lehetőségek kihasználásával – már a bv. intézetben töltött idő alatt megalapozhatja.

Új irány, új szemléletmód

A Bv. Szervezet a bemutatott markáns szakmai fejlesztések és a kormányzati elvárásaként megfogalmazott kiemelt feladat érdekében tett intézkedések mellett az elmúlt két évben új irány, új szemléletmód kialakítását tűzte ki célul maga elé.

Az új irány lényege, hogy minél közelebb tudjuk hozni, be tudjuk mutatni a büntetés-végrehajtási munkát, a börtönök zárt világát a társadalomnak, amelyekről egy átlagos állampolgár igen keveset tud. A fókusz azon volt és van, hogy a személyi állományunk, a kollégáink felelősségteljes munkáját bemutassuk és növeljük ennek ismertségét és társadalmi elismertségét. Ebben a kérdéskörben teljes mértékben bírhatjuk felügyelő szervünk, a Belügyminisztérium támogatását, hiszen a Kormány – és nem utolsósorban a társadalom – egyik legalapvetőbb elvárása a rend, a biztonság megteremtése és fenntartása. Mára már kijelenthetjük, hogy a rendvédelmi dolgozók bizalmi indexe jelentősen nőtt.

Társadalmi nyitás, kommunikáció

Kommunikációs stratégiánknak aktív, kezdeményező jelleget szabtuk, a hangsúlyt az új, modern eszközök használatán keresztül a hatékonyságra fektettük. Összehangolt tájékoztatással szervezeti szinten egységes üzeneteket közvetítünk, amely által a pozitív hírek uralják a médiatájékoztatást a büntetés-végrehajtás viszonylatában. Megújult a szervezet arculata, és 21. századi elvárásoknak megfelelő kialakítást nyert honlapunk, amely mellett Youtube és Instagram közösségi csatornákat is indítottunk. A multimédiás tartalmaknak köszönhetően könnyebben érjük el a fiatalokat, középiskolásokat is, akik közül a jövőbeli kollégáink is kikerülhetnek majd. Szervezetünknek immár van állandó szövívője, megnövekedett a televíziókban, rádiókban történő megjelenéseink száma. Rendszeresen résztvevői vagyunk a karrier expo-knak, országos toborzó roadshow-kat szervezünk. Mindezt az imént említett cél érdekében tesszük.

Nemzetközi kapcsolatok

Megújulásunk egyik fontos eleme a nemzetközi kapcsolatokból származó információk hasznosítása, a nemzetközi példák, jó gyakorlatok fokozott figyelembe vétele. Aktívan jelen vagyunk a büntetés-végrehajtás szakembereit, országos szervezeteit tömörítő nemzetközi szervezetekben, de a legerősebb bilaterális, illetve multilaterális kapcsolatokat a V4 országokkal tartjuk fenn. Szlovák, cseh és lengyel kollégáinkkal számos – elsősorban a biztonság növelését célzó – programban veszünk részt, működünk együtt.

Külön hangsúlyt kap a radikalizáció ellenes szervezetek munkájában való részvétel, az eredmények folyamatos nyomon követése. Bár a magyar börtönökben ez a jelenség nem gyűrűzött be, figyelemmel kell lennünk, fel kell készülnünk, meg kell előznünk ezeket a veszélyes folyamatokat. Ennek érdekében folyamatosan együttműködünk a Terrorrelhárítási Központtal, továbbá képviseltetjük magunkat a nemzetközi szakmai rendezvényeken, gyűjtjük a tapasztalatokat, jó gyakorlatokat, melynek nyomán ki fogunk tudni alakítani egy megfelelő preventív szakmai keretrendszert.

Társszervekkel való együttműködés

Kiemelt fontosságúnak tartjuk a társszervekkel, egyéb partnereinkkel történő együttműködést, országos és helyi szervezetekkel egyaránt. Az együttműködés egy jó példája volt a 2018. szeptember 20-án, illetve december 11-én egy időben, összehangoltan, az ország valamennyi büntetés-végrehajtási intézetében biztonsági vizsgálat végrehajtása a Rendőrség és a Nemzeti Adó- és Vámhivatal munkatársaival közösen, amely során számos tiltott és a biztonságra veszélyes tárgyat találtunk elő.

Vezetői elvárásaként fogalmazódik meg minden büntetés-végrehajtási szerv vezetője felé a székhely szerinti viszonylatban található megyei rendőr-főkapitányságokkal, rendőr-kapitányságokkal, törvényszékekkel, járásbíróságokkal, megyei kormányhivatalokkal, illetve egyéb területi szervekkel való kapcsolatfelvétel, az előnyös együttműködés kialakítása.

A mai modern világban elengedhetetlen, hogy haladjunk a technológiai fejlődéssel és korszerű berendezésekkel szereljük fel a szervezetet. De nem felejthetjük el, hogy a technika mögött ott van az ember is, a személyi állományunk tagjai. Az általuk el-

végzett munka, oktatásuk, képzésük, fizikai és pszichikai rehabilitációjuk, valamint munkakörülményeik javítása továbbra is a legfontosabb számunkra. Kollégáink szakmai felkészültsége és hitelessége adja az alapját a reintegrációs feladatok sikeres végrehajtásának és a bűnismétlési kockázatok csökkentésének is.

Célunk: egy magas szakmai kompetenciákkal bíró, egységes követelményeket támogató, modern, a társadalom felé nyitott, biztonságosan működő, gyors reagáló képességű büntetés-végrehajtás megteremtése, eredményeink és sikereink bemutatása a társadalom, a feladataink iránt érdeklődők számára.

